

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Моральні цінності сьогодні стають органічною і невід'ємною частиною життя кожного громадянина, орієнтиром самодостатньої, гуманно вихованої особистості, що актуалізує проблему морального виховання, яка не є новою в педагогічній теорії та практиці.

Характеристику процесу морального виховання молодших школярів розглядали І. Бех, О. Матвієнко, О. Сідлецька, О. Сухомлинська, Г. Тарасенко, І. Ходаковська, А. Шемшуріна та ін. Організаційні форми і методи морального виховання дітей на різних вікових етапах вивчали А. Богуш, І. Кухар, В. Петрова, О. Савченко, Н. Скрипченко, Т. Поніманська, Л. Шульга, Т. Яценко та інші

Педагоги і психологи одностайні у висновках щодо сенситивності молодшого шкільного віку до морального виховання і вказують, що саме в цей час проявляються ознаки морального формалізму (невідповідність вчинків дитини моральним знанням) [1], оскільки молодші школярі ще мало знайомі з конкретними проявами моральних якостей, то їх тлумачення етичних норм спочатку носить ситуативний характер. Поступово із розвитком абстрактного мислення діти вчаться виділяти деякі ознаки моральних понять, але вони все ще категоричні у своїх судженнях [3].

Структура моральних якостей складається із мотивів, які забезпечують позитивне ставлення особистості до норм і правил поведінки.

Важливо, на наш погляд, розглянути особливості процесу формування у молодших школярів моральних якостей. Так, зокрема, В. Демиденко, В. Перепелиця виділяють такі етапи формування у дітей моральних якостей :

1. На першому етапі учні засвоюють доступні їм норми та правила моралі і в них формується певне коло етичних уявлень.

2. Другий етап характеризується формуванням на основі початкових уявлень про правила та норми поведінки етичних понять, розвиток вміння вести себе відповідно до засвоєних моральних норм при самоконтролі з боку самої особистості.

3. На третьому етапі морального виховання в учнів формуються моральні переконання, які регулюють їхню поведінку в найрізноманітніших ситуаціях, що свідчить про моральну сформованість особистості [4, с.152].

В учнів початкових класів необхідно формувати такі моральні якості, як принциповість, критичність і самокритичність, витриманість і наполегливість, скромність і простоту у взаєминах із людьми, дисциплінованість і організованість, шану до рідного краю, чесність, справедливість, милосердя, доброту тощо. Виховання кожної з цих рис наповнюється конкретним змістом, залежно від того, що вже знають діти, які моральні переконання та звички вони мають. Наприклад, принциповість відразу не виникає, вона є наслідком нагромадження певного морального досвіду і знань про інші моральні якості людини: витриманість,

наполегливість, стійкість, мужність, чесність тощо. Зокрема, у дітей молодшого шкільного віку необхідно виховувати прагнення виконувати обіцянки, критичність у ставленні до виконуваної праці, вміння оцінити якість її виконання, а також нетерпимість до підлабузників, до тих учнів, які користуються чужою працею [4].

Важливим для становлення повноцінного громадянина, на наш погляд, є також виховання у молодших школярів поваги до людської гідності. Вікова особливість проявляється в тому, що діти пов'язують зазначену моральну якість насамперед із ввічливістю, вмінням рахуватися із думкою батьків, вчителів, друзів. Справедливість розуміють як правдивість і чесність у ставленні до навколишніх. Для учнів молодшого шкільного віку важливе значення мають співчуття, співпереживання, підтримка дорослих. Несправедливу оцінку їх дій та навчальних досягнень діти переживають дуже боляче. Вихователю потрібно не лише знати ці важливі особливості молодших школярів, а й враховувати їх у своїй педагогічній діяльності.

Науковці і педагоги практики доводять, що для ефективної роботи з формування моральних якостей молодших школярів необхідно:

1. Організовувати цілеспрямовану виховну роботу на всіх уроках, незалежно від дисципліни, яка на ньому вивчається (наприклад, на уроках літературного читання колективно ознайомлення із творами, які мають моральний зміст, іноземної мови при вивченні культури іноземної країни).

2. Створювати на уроках та у позанавчальний час спеціальні проблемні ситуації, щоб навчити школярів аналізувати поведінку та почуття оточуючих людей, порівнювати запропоновану моральну ситуацію з аналогічним життєвим явищем.

3. Сприяти встановленню у групі атмосфери доброзичливості, взаємної поваги, взаємодопомоги, вимогливості, емоційного сприйняття оточуючих.

4. Використовувати форми роботи, які сприяють розвитку самостійності, самооцінки, які привчають обмірковувати свої вчинки та оцінювати власну поведінку.

5. Необхідно включати дитину у такі види діяльності, які дають змогу проявити самостійність і самоконтроль, які призводять до розвитку відповідальності.

6. Для того, щоб сформувати громадянську позицію, прагнення діяти за законами честі та справедливості, бути відповідальним громадянином своєї держави, необхідно, щоб навчальний матеріал був наповнений національним змістом, який відображає своєрідність української нації.

Для становлення в учнів активної життєвої позиції, громадянських переконань та ідеалів необхідно насамперед сформувати систему моральних якостей за допомогою використання на уроках емоційної забарвленості, моральної оцінки, врахування потреб та інтересів кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Підручник / І. Д. Бех. – Либідь, 2008. – 848с.
2. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОУ. – 1996. – № 13. – с. 2-5.

3. Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів: Навч. посібник / В. К. Демиденко, В. П. Перепелиця, О. О. Худяков; За заг. Ред В. К. Демиденка; Міністерство освіти України. – К., 1996. – 204 с.
4. Роговець О. В. Структура громадянськості молодших школярів /О. В. Роговець // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук. – 2012. – № 4. – С. 53 – 58.

УДК:373. 3. 011. 3 – 052: 316. 647.5: 316.72

КШ Ю.Т.,
ВАСИЛЬНЯК Т. М.,
ГОРВАТ М. В.

Мукачівський державний університет, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

Проблема формування етнічної толерантності в педагогічній науці розглядається, як правило, стосовно підліткового та старшого шкільного віку, оскільки їх провідними характеристиками є пошук сенсу життя, вибірковість у створенні комунікативного середовища та ін. (Р. Валітова, Б. Гершунський, В. Кремень, А. Мудрик, Д. Фельдштейн та ін.). Проблемі формування етнічної толерантності дітей присвячені дослідження вітчизняних і зарубіжних педагогів. Так, у дисертаційному дослідженні П. Степанова проаналізовано педагогічні умови формування етнічної толерантності в дітей-підлітків, які містять: ознайомлення дітей з іншими культурами у середовищі, привабливому та цінному для підлітків; актуалізацію проблеми ставлення підлітків до представників інших культур під час штучного створення проблемних ситуацій, спрямованих на виявлення можливих суперечностей у їхньому ставленні до інших культур; організацію проблемних дискусій, які дають підлітку змогу зіставити своє ставлення до інших культур з поглядами однолітків; організацію рефлексії підлітків щодо ставлення до інших культур, яка передбачає формування їхньої свідомої та відповідальної позиції у царині міжкультурних відносин; надання допомоги школяреві в оволодінні необхідними вміннями, які дають змогу бути активним учасником під час зустрічей з представниками інших культур, у розв'язанні проблемних ситуацій [1, с. 18-20].

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, можемо дійти висновку, що учні початкової школи як об'єкт дослідження в межах проблеми формування етнічної толерантності вивчаються значно рідше. Можна назвати кілька дисертаційних досліджень останнього десятиліття, де ця проблема набула наукової розробки:

1. «Підготовка майбутніх педагогів до виховання етнічної толерантності у дітей» (А. Погодіна, 2006 р.);
2. «Виховання етнічної толерантності у молодших дітей на уроках музики в умовах полікультурного простору» (Е. Койкова, 2009 р.);
3. «Виховання толерантного світовідношення у дошкільників засобами фольклору» (Е. Музенітова, 2009 р.);
4. «Виховання толерантних міжособистісних відносин вихованців дитячого будинку» (О. Ковальова, 2007 р.);

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>